

Amics dels clàssics

OPINIÓ

Coincidint amb la Setmana del Llibre en Català, una fira d'un únic estand ple de llibres que, parlant físicament, va i ve i torna i un any te la trobes a les Drassanes, un altre any a la plaça de Catalunya, l'any passat a Sant Cugat i aquest any al Parc de la Ciutadella de Barcelona, es va celebrar una lectura en veu alta d'escriptors clàssics catalans. Hi van posar entonació gent famosa, com ja va explicar puntualment Valèria Gaillard en una crònica publicada en aquest diari. Recordem-ho. Carme Rusalleda va llegir un fragment antropòfag de *L'espill*, de Jaume Roig; Jordi Pujol un d'èpic del *Llibre dels fets*, de Jaume I; Lluís Bassat dos textos de la traducció de la *Divina Comèdia*, de Dant, feta per Andreu Febrer gairebé contemporàniament a la publicació de l'obra; Ernest Benach uns trossos del *Llibre del rei En Pere*, de Bernat Desclot; Xavier Graset l'*Elogi dels diners*, de l'obra d'Anselm Turmeda *Llibre de bons amonestaments*; Josep Bargalló unes metàfores morals del *Llibre d'Amic e Amat*, de Ramon Llull; Josep Cuní un fragment feminista de *Lo somni*, de Bernat Metge; Màrius Serra una poesia amb trampa de Joan Roís de Corella; Muriel Casals una passió amorosa de *Curial e Güelfa*, i Ferran Mascarell el *Desert d'amics, de béns e de senyor*, de Jordi de Sant Jordi. Com que l'acte es va celebrar al davant del Museu de Zoologia i cada text portava intenció perquè de prop o de lluny i per forma o contingut s'adeia amb el personatge que el llegia (potser estàs desert d'amics i de senyor, Ferran Mascarell?) potser hi vaig trobar a faltar un bestiar.

L'acte va ser iniciativa de la Fundació Lluís Carulla, que dirigeix Carles Duarte. A més de bon poeta i bon gestor, Carles Duarte és un dels homes més simpàtics i generosos de Catalunya.

Il·lustració: Guillem Cifré

Em sembla que ja ho he dit algun cop, però ho torno a repetir i ho tornaré a fer cada cop que en parli. A Carles Duarte i a Joan Santanach, que és el director de l'editorial Barcino, propietat de la Fundació Lluís Carulla, els ha agafat la dèria,

magnífica dèria, de divulgar els clàssics catalans. Com que les escoles es veu que no ho fan prou o no ho fan gens i a la universitat amb prou feines, ho tiraran endavant ells a través d'una iniciativa que es diu Amics dels Clàssics i que ja ha començat a recollir amistats per internet. Internet és la nova eina per fer amics. Tothom es fa amic per internet, pel Facebook, pel Twitter, aquestes coses. Perquè no se'n poden fer els que tenen en comú l'amor pels clàssics?

El que passa, penso jo, és que és més fàcil llegir i entendre un clàssic estranger que un de propi, sempre que parlem de traduccions. Un Shakespeare escoltat o llegit avui en català és entenedor perquè qui n'ha fet la versió l'ha adaptada a la llengua dels catalans d'avui. Se't poden escapar conceptes i costums i valoracions morals que a l'època eren vigents i que avui han quedat periclitats, però no les paraules i el seu sentit. En canvi, un clàssic propi com que t'és servit en la versió original amb uns petits canvis de puntuació i ortografia et sona estrany tot: el contingut i la llengua. La verdadera tragèdia dels grecs d'avui és que no poden llegir les tragèdies antigues.

És clar que amb esforç i a base de llegir les notes a peu de pàgina i amb un diccionari al costat pots anar avançant. Però l'esforç hi és, i als que no estem acostumats als textos medievals i fins i tot als més moderns ens passa que quan som al segon paràgraf hem oblidat el primer i ja ho deixaríem córrer. Una confessió personal: he escoltat mil vegades el *Veles e vents*, d'Ausiàs March, cantat per Raimon, n'he llegit l'original amb tota la fe i l'atenció, i encara no l'he acabat d'entendre del tot. Això fa il·lustrat, ja ho sé, i m'inhabilita per seguir col·laborant en aquest suplement de cultura, però no hi puc fer més. L'altre dia ho comentava amb Joan Santanach, que com ha quedat dit és el director de l'editorial Barcino de clàssics catalans, i em deia que la meva incapacitat

L'esforç lector

EMILI TEIXIDOR

Em ve al cap aquella fórmula de Kant, quan diu "Pensa lliurement, però obeeix!". I també aquella altra de Samuel Beckett, quan deia "Intenta-ho un altre cop. Fracassa un altre cop. Fracassa millor". I és que ara que ha començat el curs –amb tot de discussions, anava a dir com gairebé sempre– sobre horaris i detalls de la feina dels mestres i professors, penso que en el procés de la lectura, o sigui quan cal establir un programa de lectures per als estudiants de batxillerat o bé quan a algú li demanen què pot llegir –"recomani'm alguna cosa", ens demanen a molts escriptors, molta gent i amb tota la bona fe–, caldria conèixer un parell de coses del lector perquè la recomanació fos efectiva.

Primer, el seu nivell de lectura, la qual cosa ja indica que l'esforç, per mínim que sigui, que ha de fer el possible lector va lligat a la dificultat i exigència dels llibres que ha llegit fins aquell moment. Lligat al nivell hi ha gairebé sempre, i es descobreix de seguida, per quin motiu llegeix aquell sol·licitant: si és només per distreure's sense problemes i passar-ho bé –raó que no critico– o bé per trobar un text que estimuli les seves capacitats, des de les imaginatives fins a les intel·lectuals.

Tots ens hem engrescat amb un determinat autor, tema o estil, i després d'abusar-ne una mica, creiem que ja és hora de passar a un altre nivell, a descobrir altres mons. I després també hi ha un punt d'am-

bició lectora que és quan el consultant accepta el repte –o sigui, les dificultats– que presenten certs autors, certes obres, i vol tastar nous alcohols. Per això hi ha professors i crítics que han elaborat llistes de les obres de certs autors considerats difícils amb indicacions d'un ordre de lectura que facilitarà l'entrada del lector en un nou món.

Fins i tot n'hi ha que comencen pel text d'algun crític, una obra introductòria i aclaridora de les claus de l'autor, que facilitarà des del primer moment la seva comprensió. O sigui que hi ha autors amb guia de lectura incorporada, podríem dir. I això em porta al començament, a l'esforç que tota activitat humana comporta, sobretot si es vol pro-

gressar en la millora de l'exercici. I la pedagogia de mestres o consellers consisteix a saber graduar i guiar en les dificultats.

Que pensin el que vulguin, però que obeeixin, o sigui, que s'esforcin a complir les indicacions del mestre. I que no defalleixin, que aprenguin a esforçar-se a poc a poc, una empenta diària, perquè cada cop trobaran més satisfacció en l'activitat. Una de les tasques més importants de l'educació és precisament l'aprenentatge de l'esforç. Si no hi ha un mínim d'exigència, de necessitat d'esforçar-se una mica, no hi ha progrés ni educació possibles. I cada cop ho farem millor, tot, fins i tot el que fem malament. *

PARLEM-NE

MANUEL CUYÀS

tat té l'origen en l'educació que vaig rebre. Una educació que em permet entendre Góngora i fins i tot Gonzalo de Berceo, clàssics castellans, i que no em va habitar a la lectura dels clàssics propis. Potser sí, però ¿volen dir que entre el castellà antic i l'actual no hi ha un *continuum*, un fil ininterromput, que al català li falta? Els anys de decadència, els segles de castellanització, ¿no van causar un abisme entre el català antic i el nostre català fabrià? Davant del Museu de Zoologia, la majoria dels il·lustres lectors, gent cultivada i llegida, se'n veien un bull amb els textos que els havia facilitat l'organització. Carles Duarte comentava i feia un petit resum del text que cada lector acabava de llegir i n'hi havia alguns que se'l miraven com pensant: això he llegit jo? No els dic res de la reacció del públic, però ja se la poden imaginar.

Vull dir amb això que els Amics dels Clàssics que la Fundació Lluís Carulla impulsa és una volada de coloms sense futur? Vull dir el contrari. Si aquests *amics* dels escriptors arcaics s'haguessin de trobar a dies convinguts al menjador d'alguna casa o relacionar-se per correu postal, potser sí que seria millor no parlar-ne més. Però és que hi ha internet pel mig, i això ja és una altra cosa. Si internet posa en contacte col·leccionistes de cotxes o de taps de xampany, pot perfectament posar en contacte gent que llegeixi els clàssics i que s'ajudi a entendre'ls. Un dia et surt un catalanòfil d'Àustràlia que et resol un dubte i un altre d'Ushuaia que te'n resol un altre i junts van fent camí pels trencacolls del rei En Jaume, el rei En Pere o el reconsegurat Ausiàs March.

El senyor Casacuberta, fundador de l'editorial Barcino el 1924, poc es podia pensar que una cosa anomenada internet faria favor a Ramon Llull, i el Doctor Il·luminat, que va preveure tant coses, poc podia pronosticar que internet faria favor al senyor Casacuberta. *

JOAN SOLÀ

Consells de Franklin

El meu cunyat Raimon Martínez Fraile m'ha regalat el fascicle *Lo camí de la fortuna. Consells brèus i senzills per a ésser rich*, que és el títol que l'adaptador català, Gaetà Vidal, va donar el 1868 a un altre del polifacètic Benjamin Franklin (reeditat en facsímil per Emprius Club d'Opinió) i formava part d'una col·lecció popular amb la traducció de *La Divina Comèdia* del segle XV, etc. Època heroica de la nostra Renaixença, en què, sense més armes que la bona voluntat, quatre o cinc persones intentaven treure del no-res la nostra llengua i la nostra cultura.

Vidal en fa una adaptació, farcida de frases fetes («pel bon entenedor, mitja creu val per deu», «dirho aixís sens solta ni volta, ni com va, ni com costa») i de refranys, que és com els nostres avantpassats es transmetien les quatre veritats que els ajudaven a viure: aleshores les coneixia tothom i els diccionaris bilingües les duïen sistemàticament (ai!, una deu riquíssima del nostre passat que s'ha estrocat en sec en ben pocs anys). Llegeixin el pare Claret, els cors de Claver i hi veuran el mateix esperit. Sense més preàmbuls, som-hi.

Comença així Vidal, perquè vegin al nu aquella prosa i aquella escriptura: «Plaume al estiu, quan lo lle-

betg passant per entre los cimarols dels pins fa sentir son gemegar dòls; i á mi arriban las cantarellas dels aucellets [...]; y oich los cantos de los qui en la era baten; i veig la lloca que manant los pollets los ensenya cloquejant, que en l'estiu, tota cuca viu [...]; plaume dich recordarme dels pagesos y demès gent que lo pa que menja, rega ab lo suor de son front, y pensant en la vida que portan, y planyentme de que tal sia, volguera ésser un pòu de ciencia, y que mes paraulas fossen pera tots article de fe, si poch ó molt podian contribuir á sa felicitat».

A les queixes dels pagesos pels onerosos pagaments que suporten («si això dura [...] som més perduts qu'una unsa en lo pla de la Boqueria»), l'autor respon ordenadament referint-se a la *peresa*, la *vagabunderia*, l'*ordre* en la vida diària i l'*economia*. La *peresa* y *vagabunderia*, més nos costa del doble de lo que al govern pagam; tres vegadas més las *disbauzas* y *poch seny* y lo redoble las *estranyesas* y *fal·leras*: «Ab tot, no hi ha per això que desesperarse, que Dèu diu a l'home. —*Ajudat y t'ajudaré*— es sabut que —*Fa més qui vol, que qui pot*— y contra *vagabunderia*, *disbauzas* y *fal·leras*, existeixen tres virtuts que s' diuen *Treball*, *Ordre* y *Economia*».

Peresa: Arreu [arada] penjada, l

robell se la menja, *Mès lluhenta es la clau que més toms dona*, *L'home que es peresós, per un pas ne dona dos*, *A llop dormen[t] no l'hi entra res en dent*, *Qui á gran dia's lleva, tot lo jorn trota*, *Qui quan es jove no treballa, quan es vell dorm á la palla*, *Gota á gota, l'aigua fa gorch*.

Ordre: *La regla manté'l cos y la butxaca*, *Pedra movedissa, no posa molsa*, *Costa més de mantenir un vici que de mantenir dos fills*, *Cartas, daus, donas y vi, fan tornar al rich mesquí*, *Si vols que ton afer se fassa, veshi*, *Si vols estar ben servit, feste tu mateix lo llit*. **Economia**:

«Per mancansa de cuidado, gasta en aplechs y festas majors lo que ha guanyat ab la suor de son front [...], lo que podria constituir un recó per la vellesa», «Respecte de las compras al encant, per un bon esmers que s'hi fassa, cent cops s'hi troba més dany que profit», *Á la casa ahont no hi ha pa, tothom crida y tothom te rahó*, *Bossa sens diners, digali cuiro*. I el colofó: «Ab tot, no deheu fiar exclusivament lo vostre ben estar, en lo treball, l'ordre y la economia. No hi ha dupte que son grans coses, mes de res vos servirian sens las benediccions del cel. Demanulas donchs humilment, y pera obtenirlas siau caritatius en vers aquells que no tenen béns de fortuna». *

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Andròmina?

El mes que demà comença dona nom als premis Octubre, la nit literària que organitza Eliseu Climent des de fa (o farà) 39 anys a València. Corre la brama que el premi de narrativa es diu Andròmina perquè Rosa Raga, la dona de Climent, va obrir un diccionari a l'atzar i va assenyalar amb el dit aquest nom. Una andròmina designa un objecte tan atrotinat que ja no serveix per a res, tot i que en plural també pot referir-se als embolics d'alguna persona enredaire o manifassera. D'andròmina diuen que prové l'entranyable *endimari* que em clavava mon àvia geltrunenca sempre que l'atabalava amb les meves falòrnies de nen fantasiós. Coromines el deriva del nom mitològic *Andròmeda*, personatge d'una faula que hauria esdevingut sinònim de mentida, fantasia o embolic. És (o era) un mot en desús fins que, de sobte, les festes majors han posat de moda les curses de vehicles extravagants amb rodes (sofàs tunejats, bòlids diversos) en baixada lliure per algun carrer inclinat. Enguany, a les festes del meu barri barceloní d'Horta van celebrar-ne la tercera edició. En podien haver dit cursa de ginyes, fòtils o carraques, però han decidit dir-ne cursa d'andròmines. I ha quallat. *

L'ULL DE L'AGULLA
DANIEL BOADA

A Catalunya
ens agafen per
les banyes
mentre a Espanya
ens miren des
de la barrera!

